Oplegger RES 1.0 regio Drenthe

Halverwege 2020 stelden de Drentse overheden de Concept RES van de regio Drenthe grotendeels vast. De definitieve Concept RES is op 1 juli 2020 ingediend bij de NP RES. In het traject naar de RES 1.0 ging de RES-organisatie door en zette verdere stappen die uitmondden in deze RES 1.0. Duidelijk mag zijn dat de RES 1.0 geen eindstation is. Onder meer door de corona-crisis is een aantal ontwikkelingen opgeschoven naar het tweede deel van 2021. Daarnaast is het aan de overheden om, al dan niet gezamenlijk, de ambitie om te zitten in lokale uitvoering. Deze voortgang en resultaten zullen te zijner tijd worden opgenomen in de RES 2.0. In deze oplegger gaan we kort in op het regionale ambitie en de belangrijkste wijzigingen en ontwikkelingen ten opzichte van de Concept RES.

Regionale ambitie blijft 3,45 TWh

In de Concept RES kwam de bijdrage van de RES-regio Drenthe uit op 3,45 TWh. In de tussentijd is met de overheden en netbeheerders nader onderzocht en inzichtelijker gemaakt welke projecten in de afgelopen periode zijn gerealiseerd, welke vergunningen verleend/in procedure zijn en welke ambities zijn geformuleerd (actualisatieslag). Voor zowel windenergie, zon-op-land als zon-op-dak zijn de verschillen ten opzichte van de Concept RES minimaal. Kortom: met de feiten en cijfers als onderbouwing van onze Drentse ambitie kunnen we aantonen en laten zien (aan NP RES) dat onze bijdrage van 3,45 TWh realistisch en haalbaar is op weg naar 2030.

Maatschappelijke betrokkenheid

De strategie in de RES-regio Drenthe is dat de gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor de participatie en communicatie met de eigen inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. De provincie, waterschappen en maatschappelijke partners ondersteunen, versterken en verbreden de gemeentelijke en regionale processen. We kiezen in de RES-regio Drenthe voor de volgende werkwijzen op het gebied van participatie en maatschappelijke betrokkenheid:

- **Betrekken:** de gemeenten zetten zich in om de samenleving in de breedte te betrekken, waaronder nadrukkelijk ook jongeren.
- **Vertellen:** de gemeenten communiceren over de energietransitie via hun eigen communicatielijnen en -kanalen. Op regionaal niveau richten we ons op het vergroten van kennis over de RES in de regio Drenthe, onder meer door het ontwikkelen van een publieksvriendelijke energiemonitor en het initiëren en stimuleren van onderwijsprojecten.
- **Sturen:** de gemeenten geven vorm aan hun eigen energiebeleid. Evenals de gemeenten, draagt de provincie Drenthe zorg voor participatiebeleid bij energieprojecten.
- **Samenwerken:** op regionaal niveau delen we kennis en ervaringen en verbreden en verdiepen we kennis.
- **Ondersteunen en innoveren:** de gemeenten onderhouden contact met de initiatieven in hun gemeente en ondersteunen deze. Op regionaal niveau zijn er kansen om de coöperatieve energiebeweging te versterken en energiecoöperaties (financieel) te ondersteunen. Tevens zien we kansen om op regionaal niveau leefbaarheid te verbeteren en de regionale (kennis)economie te versterken.

Tussen de Concept RES en de RES 1.0 zijn op regionaal niveau onder meer de volgende activiteiten uitgevoerd:

- **Communicatiecontent:** allerlei communicatiecontent, waaronder teksten, illustraties en animaties, is samengebracht in de gereedschapskist op de regionale website. De gemeenten en andere betrokken partijen gebruiken deze content ter ondersteuning van hun communicatie- en participatieactiviteiten, gericht op diverse doelgroepen. Op deze manier zetten ze de communicatiecontent passend in binnen de lokale context.
- **Regionaal inwonersonderzoek 'het Drentse Energieverhaal':** op regionaal niveau vroegen we inwoners naar hóe ze denken over het opwekken van zonne- en windenergie in Drenthe. Op basis van de resultaten stelde een inwonersgroep adviezen op aan de bestuurders van de Drentse Energietafel (DET). Deze adviezen zijn integraal afgewogen door de DET, en indien overgenomen, opgenomen in de RES 1.0. We zien dit inwonersonderzoek als een eerste stap voor participatie op regionaal niveau.
- **Drentse Energie Driedaagse:** op 4, 5 en 6 februari 2021 vond de Drentse Energie Driedaagse plaats in een spectaculaire virtuele omgeving. De Drentse Energie Driedaagse had als doel om de bekendheid van de RES te vergroten, de betrokkenheid te verhogen en regionale netwerken te ontwikkelen en versterken.
- **Kennisnetwerk:** voor ambtenaren, volksvertegenwoordigers en bestuurders organiseerden we verschillende masterclasses over lokaal eigendom. Voor communicatie- en beleidsadviseurs organiseerden we een training op het gebied van participatie.
- **Onderwijsproject:** in de aanloop naar de RES 1.0. voerden technasium-leerlingen van het Nassaucollege in Assen een onderzoek uit in het kader van de RES.

- **RES Social Lab:** in samenwerking met Jong RES Nederland in Drenthe zijn we iets unieks gestart: het RES-Social Lab. Het Social Lab is een broed- en inspiratieplaats waar jong en ervaren elkaar ontmoet, leert samenwerken, kennis en kunde deelt en door elkaar geïnspireerd raakt. Op die manier ontwikkelen zij samen projecten en ideeën over onze toekomstige energievoorzienig.

Opwek hernieuwbare elektriciteit

Naar aanleiding van de eerste inventarisatie vond een verdiepingsslag plaats om duidelijk te krijgen wat de werkelijke getallen zijn als het gaat om onder meer zon-op-landprojecten, windturbines en ambities van de gemeenten.

De bijdrage van de RES-regio Drenthe van 3,45 TWh vindt zijn basis in:
- Windenergie: 1,123 TWh;
- Zonne-energie op land: 1,249 TWh;
- Zonne-energie op daken: 0,893 TWh;
- Techniekneutrale ambities: 0,234 TWh.

Verder is er een andere indeling gemaakt; gerealiseerd, vergunningsfase en ambitie. Deze is omgezet in een projectenportfolio. Op deze manier is het nog duidelijker wat er in de regio Drenthe gebeurt en gaat gebeuren. Uit de onderbouwing blijkt dat deze bijdrage realistisch en haalbaar is op weg naar 2030.

Daarnaast is een tool voor zon-op-dak in Drenthe ontwikkeld. Met deze tool hebben we nu inzichtelijk waar de potentie voor zon-op-dak zich bevindt en kunnen we per gemeente analyses uitvoeren.

Om grootschalige opwek van duurzame elektriciteit door zon-op-dak te stimuleren en realiseren, voeren we allerlei activiteiten uit, van onderzoek tot (pilot) projecten en het verlenen van subsidies.

Samen met de netbeheerders is de doorrekening geactualiseerd. Dit is van belang omdat de netbeheerders grote investeringen moeten doen om het elektriciteitsnet te verzwaren. Daarom is het belangrijk om te weten op welke toekomstbestendige plekken dit dient te gebeuren.
Vanuit de DET is de opdracht gegeven een routekaart te ontwikkelen, die inzichtelijk maakt waar en wanneer de uitbreiding van het elektriciteitsnet plaatsvindt.

Ruimte: zorgvuldig

De kwaliteit en diversiteit van ons landschap maakt Drenthe aantrekkelijk om in te wonen, werken en recreëren.
Dit maakt dat we bij nieuwe zon-op-landprojecten en windturbines en de uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk nzetten op twee aspecten:
- de combinatie met andere opgaven zodat we onze ruimte meervoudig en daardoor zuinig gebruiken;
- het zorgvuldig inpassen in ons landschap.

In de RES 1.0 is nader uitgewerkt hoe we in Drenthe daarmee willen omgaan. Zo is nu bekend hoeveel ruimte de gemeenten tot 2030 aanvullend willen geven aan hernieuwbare elektriciteit. In enkele gemeenten zijn daarvoor al keuzes voor wind en/of zon gemaakt en zijn locaties in beeld. Andere gemeenten zijn nog niet zo ver en zullen de komende tijd gebruiken om tot keuzes te komen. Dit overzicht is opgenomen in de RES 1.0.

Bij het aanwijzen van nieuwe locaties hebben we het volgende afgesproken:
1. we zoeken voor zonne-energie zoveel mogelijk ruimte binnen de bebouwde omgeving;
2. we streven bij zon-op-landprojecten naar combinaties met een meerwaarde voor andere functies en beleidsdoelstellingen en/of waarbij sprake is van meervoudig ruimtegebruik;
3. we hebben aandacht voor het Drentse landschap met de realisatie van zon-op-landprojecten, windturbines en nieuwe elektriciteitsstations;
4. bij grensoverschrijdende effecten, betrekken we onze buren;
5. we hebben aandacht voor de effecten op natuurwaarden, biodiversiteit en bodemkwaliteit bij de ontwikkeling van zon-op-landprojecten en windturbines en grootschalige inzet van duurzame warmtebronnen;
6. we streven naar een efficiënt gebruik van de energie-infrastructuur;
7. we zorgen ervoor dat installaties voor de opwek van elektriciteit door zonne- en windenergie worden verwijderd als deze niet meer in gebruik zijn;
8. we nemen vroegtijdig contact op met ASTRON als er ontwikkelingen zijn in de nabijheid van radiotelescopen, het centrale LOFAR-gebied tussen Exloo en Buinen en de diverse verspreid liggende LOFAR-antennevelden.

Warmte: inzet op besparing

Eén van de grootste uitdagingen van de energietransitie is het vervangen van aardgas als warmtebron door alternatieve duurzame energiebronnen. Meer dan de helft van het totale energieverbruik in de RES-regio Drenthe wordt namelijk ingezet voor het verkrijgen van warmte - 7,03TWh. Dit wordt nu nog grotendeels met aardgas gedaan. Hiervan is 3,9 TWh aan energie nodig voor de warmtevraag in de bebouwde omgeving.
Om deze opgave zo klein mogelijk te maken, zetten we eerst in op energiebesparing. Daarnaast gaan we per situatie op zoek naar duurzame warmtebronnen. We hanteren de volgende strategie:

- besparen van 15 procent op het gebruik van warmte in de gebouwde omgeving in 2030 – van 3,9 TWh nu naar 3,3 TWh in 2030;
- motiveren en activeren van inwoners en bedrijven tot het nemen van 'geen-spijt-maatregelen';
- stimuleren van initiatieven en energiecoöperaties en bouwen een beweging van ambassadeurs;
- aardgasvrij maken van de eerste wijken, met de drie Drentse proeftuinen voorop, en daarnaast inzetten op hybride tussenoplossingen;
- ervaring opdoen met collectieve warmtesystemen en het delen van de kennis;
- realiseren tot 2030 van minimaal tien experimenten op het gebied van warmte, inclusief experimenten met opslag en conversie van energie. Zo stimuleren we innovatie bij lokale en regionale bedrijven;
- opstellen van de Transitievisie Warmte per gemeente. Waar sprake is van inzet van bovenregionale bronnen vindt onderlinge afstemming plaats. De Transitievisies Warmte vormen de opmaat naar een regionale bronnenstrategie en regionale energiemix. Deze vormen input voor de RES 2.0.

In de Concept RES zijn de mogelijke alternatieve regionale duurzame warmtebronnen geïnventariseerd en is waar mogelijk de potentie bepaald. In de RES 1.0 zijn de potentiële energiebronnen individueel in kaart gebracht en is een doorkijk gegeven van de inzet van de verschillende duurzame warmtebronnen tot 2030.

Voor twee warmtebronnen is voor de RES 1.0 aanvullend onderzoek gedaan, namelijk:

- onderzoek potentie Thermische Energie uit oppervlaktewater (TEO);
- onderzoek Potentie Biogrondstoffen

Thermische Energie uit oppervlaktewater (TEO)

Uit het onderzoek is gebleken dat er in Drenthe relatief weinig locaties zijn met ideale omstandigheden voor TEO. Voor de wijken en dorpen langs de Hoogeveense Vaart lijkt er wel potentie te zijn. Ook op andere plaatsen met minder snel stromende wateren zijn er mogelijkheden voor TEO als er lokaal een gunstig watersysteem aanwezig is.

Biogrondstoffen

Ook is er onderzoek gedaan naar de potentie om biogrondstoffen als transitiemiddel in te zetten voor energiedoeleinden. Gebleken is dat veel van de vrijkomende biogrondstoffen al worden ingezet voor hoogwaardigere toepassingen of energietoepassingen. Het heeft de voorkeur om biogrondstoffen in eerste instantie zoveel mogelijk te verwaarden en hoogwaardig in te zetten als grondstof voor de chemie en materialen. Uit de resultaten is gebleken dat er potentie is om van mest groengas te produceren. We gaan dit nader onderzoeken waarbij we ook de netto CO2-reductie en circulariteit meenemen. Als de energie die nu al wordt geproduceerd door de inzet van biogrondstoffen wordt opgeteld bij de stromen die hier in potentie geschikt voor zijn, kan in totaal circa 20 procent van de huidige totale warmtevraag van Drenthe worden ingevuld. Uiteraard valt dit percentage hoger uit indien de warmtevraag door besparing wordt teruggebracht.

Juridische status van RES 1.0

De RES is een strategie waarin we onze ambitie beschrijven, die de basis vormt voor omgevingsvisies, verordeningen en omgevingsplannen van gemeenten en provincie. Daarin worden de afspraken uit de RES integraal afgewogen en ruimtelijk geborgd. Provincie en gemeente doen dat vanuit hun eigen rol binnen de ruimtelijke ordening.

De uiteindelijke vaststelling van de RES vindt plaats in de gemeenteraden, Provinciale Staten en de Algemeen Besturen van de waterschappen van de RES-regio Drenthe. Dit besluit is geen besluit in de zin van de Algemene Wet Bestuursrecht (Awb) waarin een besluit wordt beschreven als "een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling". Deze Awb gaat niet op voor de RES, omdat de RES geen juridische binding heeft en niet op (externe) rechtsgevolgen is gericht.

Op de RES kan geen bezwaar en beroep worden aangetekend. Dat kan plaatsvinden via betreffende omgevingsvisies, verordeningen en omgevingsplannen.